

Regeringskansliet

Promemoria

2021-03-08
S2021/02252

Socialdepartementet

Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik

Förordning om statsbidrag för att främja ett hållbart arbetsliv
inom vård och omsorg

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I denna promemoria föreslås att ett statsbidrag införs i syfte att förbättra arbetssituationen för anställda inom vård och äldreomsorg. Bidraget möjliggör för regionerna och kommunerna att finansiera projekt som syftar till att utprova nya eller vidareutveckla befintliga arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetstidsmodeller, inklusive arbetstidsförkortning. Insatserna bör vara anpassade till de behov som är identifierade för en viss arbetsplats. Bidraget ska komma såväl privata som offentliga verksamheter till del.

Enligt förslaget ska ansökan göras av en region eller en kommun och den ska ställas till Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska pröva ansökan och ska få prioritera mellan ansökningar och ge företräde till de ansökningar som bäst bedöms uppfylla syftet med bidraget. Bidrag ska beviljas i mån av tillgängliga medel. Beslut ska få förenas med villkor, och det ska finnas en skyldighet att redovisa hur medlen har använts. Socialstyrelsen ska med start 2022 rapportera årligen till regeringen om medelsanvändningen och sammanfatta bl.a. till vilka projekt som bidraget har beviljats. Mottagare av bidrag kan i vissa fall bli återbetalningsskyldiga, exempelvis om bidrag helt eller delvis inte har använts för de ändamål som det lämnats för.

Förslagen i denna promemoria har sin grund i den satsning på ett hållbart arbetsliv för personal i vård och omsorg som regeringen har beskrivit i budgetpropositionen för 2021, nämligen återhämtningsbonusen.

Den nya förordningen föreslås träda i kraft den 1 juni 2021.

Innehåll

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	1
2	Författningsförslag	4
3	Bakgrund och gällande rätt	9
3.1	Ärendet och dess beredning	9
3.2	Ansvaret för arbetsmiljön	9
4	Överväganden och förslag	11
4.1	Ny statsbidragsförordning för att främja ett hållbart arbetsliv	11
4.2	Syfte med bidraget	12
4.3	Bidragsmottagare	13
4.4	Ansökan och beslut m.m.	14
4.5	Redovisning	16
4.6	Återbetalning och återkrav	17
4.7	Överklagande	18
4.8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	18
5	Konsekvenser	19
5.1	Konsekvenser för personalen inom vård och omsorg	19

5.2	Konsekvenser för kommunerna och regionerna.....	19
5.3	Konsekvenser för företag	20
5.4	Konsekvenser för Socialstyrelsen	20
5.5	Konsekvenser för jämställdheten.....	21

2 Författningsförslag

Förslag till förordning om statsbidrag för att främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till regioner och kommuner för insatser som bidrar till att främja ett hållbart arbetsliv för personal inom hälso- och sjukvårdsverksamhet samt socialtjänstverksamhet avseende omsorg om äldre personer.

Statsbidrag får lämnas till regioner och kommuner för insatser enligt första stycket inom verksamheter som bedrivs i regionens eller kommunens regi eller där skötseln har överlämnats till en juridisk person enligt 10 kap. 1 § kommunallagen (2017:725).

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

2 § Syftet med statsbidraget är att stärka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv för personal inom verksamhet enligt 1 § genom att pröva förebyggande insatser avseende arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetstidsmodeller.

3 § Med hälso- och sjukvårdsverksamhet avses i denna förordning sådan verksamhet som en region eller en kommun ansvarar för enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) eller smittskyddsåtgärder enligt smittskyddslagen (2004:168).

Med socialtjänstverksamhet avseende omsorg om äldre personer avses i denna förordning sådan omsorg om äldre personer som en kommun ansvarar enligt socialtjänstlagen (2001:453).

4 § Socialstyrelsen prövar frågor om statsbidrag enligt denna förordning.

Förutsättningar för statsbidrag

5 § Statsbidrag enligt denna förordning får, i mån av tillgång på medel, lämnas till regioner och kommuner för att främja ett hållbart arbetsliv inom verksamheter som anges i 1 §.

Bidrag får lämnas för kostnader avseende projekt som innebär att verksamheten prövar nya eller vidareutvecklar befintliga arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetstidsmodeller för att långsiktigt stärka arbetsmiljön.

6 § Bidrag lämnas endast för projekt som påbörjas efter det att ansökan om bidrag kommit in till Socialstyrelsen.

7 § Bidraget får inte finansiera ordinarie verksamhet inom den egna organisationen. Bidraget får dock lämnas för vissa kostnader för administration av den verksamhet som bidrag lämnas för samt för kostnader som Socialstyrelsen har för granskning av den ekonomiska redovisningen och sammanfattande redogörelsen enligt 12 §.

Ansökan och beslut

8 § En ansökan om bidrag ska vara skriftlig och ska ges in till Socialstyrelsen senast den tidpunkt som myndigheten bestämmer.

9 § En ansökan om bidrag ska innehålla

1. en beskrivning av det eller de projekt som bidraget ska användas till inklusive en beskrivning av målsättning, tidsramar för genomförande, målgrupp, storleken på verksamhet som projektet omfattar och budget för projektet,

2. en redovisning av tillvägagångssätt för hur projektet långsiktigt ska främja ett hållbart arbetsliv enligt det syfte som anges i 2 §, och
3. uppgifter om sökt belopp och de uppgifter i övrigt som Socialstyrelsen behöver för att kunna pröva ansökan.

Om sökanden inte skyndsamt följer en uppmaning att komplettera ansökan, får Socialstyrelsen pröva ansökan i befintligt skick.

Det ska framgå av ansökan hur arbetsgivare och arbetstagare samverkar för planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av det eller de projekt som ansökan avser.

10 § Socialstyrelsen får prioritera mellan inkomna ansökningar om bidrag och ge företräde till de ansökningar som bäst bedöms uppfylla det syfte med bidraget som anges i 2 §.

Vid prioriteringen mellan inkomna ansökningar får intresset av en geografisk spridning över hela landet beaktas.

11 § I ett beslut om bidrag ska det anges vilka kostnader för projekt enligt 5 § som bidrag lämnas för. Beslutet om bidrag får förenas med villkor som ska framgå av beslutet. I beslutet ska även en sista dag för redovisning enligt 12 § anges.

Redovisning

12 § Den som beviljas bidrag ska vid den tidpunkt som anges i beslutet lämna en kortfattad ekonomisk redovisning till Socialstyrelsen av det beviljade bidraget och en sammanfattande redogörelse för hur det har använts. Redogörelsen ska även innehålla en sammanfattande bedömning av hur och på vilket sätt projektet har bidragit till att stärka förutsättningarna för det syfte som anges i 2 § samt hur projektet kommer att tas om hand inom verksamheten när bidraget upphör.

13 § Socialstyrelsen ska den 30 september varje år lämna en samlad redovisning till regeringen av de bidrag som har betalats ut enligt denna förordning. Av redovisningen ska det framgå

1. vilka bidragsmottagare som har fått bidrag,

2. hur stort bidrag som har betalats ut till varje bidragsmottagare,
3. exempel på vilka typer av insatser som utbetalt bidrag har använts till, och
4. en sammanfattande redogörelse av statsbidragets användning i förhållande till det syfte som avses i 2 §.

Socialstyrelsen ska vart tredje år, med början 2024, tillsammans med den årliga redovisningen enligt första stycket lämna regeringen en utvärdering av statsbidragets resultat i förhållande till det syfte som avses i 2 §.

Återbetalning och återkrav

14 § Den som har tagit emot bidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om

1. bidraget har beviljats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget helt eller delvis inte har använts eller inte har använts för de ändamål som det lämnats,
3. bidragsmottagaren inte har lämnat en sådan redovisning som avses i 12 §, eller
4. bidragsmottagaren inte har följt villkor i beslutet om bidrag.

15 § Om mottagaren är återbetalningsskyldig enligt 14 §, ska Socialstyrelsen besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl för det, får Socialstyrelsen besluta att helt eller delvis avstå från återkrav.

Bemyndigande

16 § Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

17 § Beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 juni 2021.
 2. Den första redovisningen enligt 13 § första stycket ska lämnas till regeringen den 30 september 2022.

3 Bakgrund och gällande rätt

3.1 Ärendet och dess beredning

Denna promemoria har tagits fram inom Regeringskansliet (Socialdepartementet). Promemorian tar sin utgångspunkt i den satsning som i budgetpropositionen för 2021 benämns återhämtningsbonus, ett statsbidrag som ska riktas till personal inom hälso- och sjukvården och omsorgen. I syfte att ge huvudmännen förutsättningar att förbättra arbetssituationen för anställda, införs ett statsbidrag för att främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg. Enligt budgetpropositionen 2021 kan det ske genom förbättrad arbetsmiljö, nya arbetssätt eller genom att utveckla arbetstidsmodeller som till exempel poängsystem, tidbanker och 3–3-scheman, vilket också kan innebära arbetstidsförkortning (prop. 2020/21:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.5 och 6.5).

Förslagen i denna promemoria syftar till att verkställa återhämtningsbonusen genom att Socialstyrelsen ges i uppgift att pröva frågor om statsbidraget, vilket omfattar att administrera och förvalta stödet. Återhämtningsbonusen gäller från och med 2021. Regionerna tilldelas 105 miljoner kronor 2021 och sedan 350 miljoner kronor 2022 och framåt. Kommunerna tilldelas 195 miljoner kronor 2021 och 650 miljoner kronor 2022 och framåt.

3.2 Ansvaret för arbetsmiljön

Av arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att arbetsgivaren ansvarar för arbetsmiljön (3 kap. 2 §). Arbetsmiljölagen är en ramlag och preciseras närmare i arbetsmiljöförordningen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

Politikerna i fullmäktige och nämnd är de yttersta representanterna för kommun och regioner som arbetsgivare, enligt

3 kap. 1 och 4 §§ arbetsmiljölagen samt 4 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Fullmäktige ger således förutsättningarna för arbetsmiljöarbetet och nämndpolitikernas uppgift är att se till att arbetsmiljölagen följs i verksamheten.

Arbetsgivaren ansvarar för att arbetsmiljöarbetet genomsyrar det dagliga arbetet i organisationen genom systematiskt arbetsmiljöarbete (3 kap. 2 a § arbetsmiljölagen) där arbetsmiljöfrågor integreras i den s.k. linjeorganisationen, det vill säga hos beslutande chefer, arbetsledning, personalhandläggare m.fl. Arbetstagaren har dock också en skyldighet att medverka i arbetsmiljöarbetet för att uppnå en god arbetsmiljö (3 kap. 4 § arbetsmiljölagen). Arbetstagaren ska följa arbetsgivarens föreskrifter och använda befintliga skyddsanordningar och ska i övrigt iaktta den försiktighet som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall. I det ingår att informera arbetsgivaren om arbetssituationer som arbetstagaren bedömer medför omedelbar och allvarlig fara för liv eller hälsa. Arbetsgivare och arbetstagare samverkar för att uppnå god arbetsmiljö (3 kap. 1 § och 6 kap. arbetsmiljölagen).

4 Överväganden och förslag

4.1 Ny statsbidragsförordning för att främja ett hållbart arbetsliv

Förslag: Ett statsbidrag införs för insatser som bidrar till ett hållbart arbetsliv för personal inom hälso- och sjukvårdsverksamhet samt socialtjänstverksamhet avseende omsorg om äldre personer. Såväl offentliga som privata verksamheter ska få ta del av bidraget.

Förordningen innehåller en upplysning om att den är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Skälen för förslaget: Ingen ska behöva skadas eller bli sjuk av sitt arbete. Arbetslivet ska inte medföra att människor slås ut i förtid på grund av fysiska, sociala eller organisatoriska arbetsmiljöfaktorer. Många arbetsplatser har en god arbetsmiljö. Vården och omsorgen står inför stora utmaningar bl.a. som följd av stora pensionsavgångar och ökad efterfrågan på välfärdstjänster. Att säkra en god kompetensförsörjning för personalen inom dessa verksamheter är avgörande för att i framtiden kunna tillgodose befolkningens behov av vård och omsorg. God arbetsmiljö är en avgörande faktor för att säkerställa kompetensförsörjningen inom vård och omsorg. Arbetet med detta behöver ske genom flera olika parallella processer, där en avgörande faktor är att se till att personalen trivs och därför vill arbeta kvar inom dessa sektorer.

Arbetsituationen för de anställda inom vård och omsorg behöver bli bättre. Hög arbetsbelastning ökar risken för såväl fysisk som psykisk ohälsa. Socialstyrelsen nämner i sin lägesrapport Vård och omsorg om äldre 2020 att undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och äldreboenden är sjukskrivna i större omfattning än andra yrkesgrupper. Även Arbetsmiljöverket har i

projektrapporten Äldreomsorgen 2017-2019 konstaterat att det finns arbetsmiljöproblem inom äldreomsorgen, vilket bl.a. visar sig genom höga sjukskrivningstal.

Statsbidraget riktar sig till kommuner och regioner för insatser att stärka ett hållbart arbetsliv för personal inom såväl privat som offentlig äldreomsorg samt hälso- och sjukvård. Fokus ska vara de personalgrupper som har risk för sjukskrivning till följd av dålig arbetsmiljö med stress, hög arbetsbelastning och stor fysisk ansträngning. Det inkluderar bl.a. vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor, yrken där kvinnor är överrepresenterade.

Ansvar för hälso- och sjukvård och för sociala tjänster inom äldreomsorgen ligger på kommuner och regioner, som är huvudmän för verksamheterna i fråga enligt socialtjänstlagen (2001:453) respektive hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och smittskyddslagen (2004:168). Statsbidraget lämnas för insatser inom dessa verksamheter. Även privata aktörer som bedriver sådan verksamhet genom avtal med kommun eller region, 10 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), kan få ta del av statsbidraget.

Bidrag ska inte gå till arbetsgivarens ordinarie arbetsmiljöarbete som följer av arbetsmiljöansvaret enligt arbetsmiljölagen och andra författningar.

4.2 Syfte med bidraget

Förslag: Statsbidraget syftar till att stärka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv för personal inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen. Det sker genom att pröva förebyggande insatser avseende arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetstidsmodeller.

Skälen för förslaget: Förslaget syftar till att stärka förutsättningarna till ett hållbart arbetsliv för personal inom socialtjänstens äldreomsorg samt inom hälso- och sjukvårdsverksamhet. Bidraget ska stimulera verksamheterna att pröva nya eller vidareutveckla befintliga insatser för att förstärka personalens möjligheter till ett hållbart arbetsliv och därigenom öka attraktiviteten för vård- och omsorgsyrkena och minska personalomsättningen för exempelvis vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor. Bidraget ersätter

således inte det ordinarie arbetsmiljöarbetet i verksamheten, utan syftar till att möjliggöra att pröva för verksamheten nya eller vidareutveckla befintliga arbetsmetoder, arbetssätt och arbetstidsmodeller, inklusive arbetstidsförkortning, för att förbättra arbetsmiljön i verksamheterna. Även beprövade arbetsmetoder och arbetssätt som visat goda resultat ska kunna få bidrag under förutsättning att de inte tillämpas redan i den aktuella verksamheten.

4.3 Bidragsmottagare

Förslag: Statsbidrag ska få lämnas till kommuner och regioner för kostnader för projekt som innebär att verksamheten prövar nya eller vidareutvecklar befintliga arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetstidsmodeller.

Skälen för förslaget: Genom den föreslagna utformningen ges kommunerna och regionerna möjlighet att ansöka om medel för olika projekt som syftar till att förbättra arbetsmiljön för personal inom socialtjänstens äldreomsorg respektive hälso- och sjukvården. Särskild vikt ska läggas på förebyggande åtgärder för att främja ett hållbart arbetsliv och därigenom öka vård- och omsorgsyrkenas attraktivitet och minska personalomsättningen t.ex. hos vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor. Det kan ske genom nya eller vidareutvecklade arbetsmetoder eller arbetssätt, eller genom att utveckla arbetstidsmodeller som till exempel poängsystem, tidbanker och 3–3-scheman, vilket också kan innebära arbetstidsförkortning. Åtgärderna syftar till att långsiktigt förbättra arbetsmiljön. En utgångspunkt för arbetet är att arbetsmarknadens parter till stor del hanterar arbetstidsfrågor genom kollektivavtalsöverenskommelser. Viktigt är också att arbetstagare ska ha en arbetsmiljö som ger möjlighet att orka arbeta heltid.

Stöd ska kunna lämnas för att pröva för verksamheten nya eller vidareutveckla befintliga arbetsmetoder, arbetssätt och arbetstidsmodeller. Det innebär inte att det ställs krav på att det som prövas med stöd av förordningen ska vara nyskapande i ett nationellt perspektiv. Även beprövade metoder och arbetssätt som visat goda resultat ska kunna få bidrag under förutsättning att arbetssättet inte redan tillämpas i den aktuella verksamheten.

Även privata utförare som har avtal med en region eller en kommun för att bedriva hälso- och sjukvård eller äldreomsorg har möjlighet att få del av statsbidraget för att genomföra projekt som främjar ett hållbart arbetsliv. Det är dock kommunen eller regionen som administrerar och blir huvudman för samtliga projekt som beviljas statsbidrag. Det blir en uppgift för kommunerna och regionerna att informera privata utförare om möjligheten att bidra med projektidéer och medverka i projekten.

Insatserna bör riktas till de verksamheter där behoven är störst, exempelvis arbetsplatser med höga sjukskrivningstal eller hög förekomst av långtidssjukskrivning. Lokala kartläggningar av arbetsmiljön och personalomsättning kan vara också vara lämpliga för att identifiera var behoven är störst. Behoven kan vara relaterade till exempelvis ledarskap, styrning eller arbetstider, men insatserna bör vara anpassade till de behov som är identifierade för aktuell verksamhet. För att projekt ska kunna leda till bestående resultat bör de åtgärder som omfattas av projektet genomföras i samverkan mellan arbetsmarknadens parter.

4.4 Ansökan och beslut m.m.

Förslag: Socialstyrelsen ska pröva frågor om statsbidraget.

Ansökan ska vara skriftlig och ska ha kommit in till Socialstyrelsen senast det datum som myndigheten bestämmer.

Ansökan ska innehålla

1. en beskrivning av det eller de projekt som bidraget ska användas till inklusive målsättning, tidsramar för genomförande, målgrupp, storleken på verksamheter som projektet omfattar och budget för projektet,
2. en redovisning av hur projektet långsiktigt ska främja ett hållbart arbetsliv inom verksamheter som projekt avser, och
3. uppgift om sökt belopp och de övriga uppgifter som Socialstyrelsen behöver för att kunna pröva ansökan.

Det ska framgå av ansökan hur arbetsgivare och arbetstagare samverkar för planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av det eller de projekt som ansökan avser.

Socialstyrelsen får prioritera mellan ansökningarna och ge företräde till de ansökningar som bäst bedöms uppfylla syftet med bidraget. Socialstyrelsen får beakta intresset av en geografisk spridning över hela landet.

I ett beslut om statsbidrag ska det anges vilka kostnader avseende ett projekt som bidrag lämnas för. Beslutet får förenas med villkor och en sista dag för redovisning av projekt ska anges i beslutet.

Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om verkställigheten av förordningen.

Skälen för förslaget: Socialstyrelsen föreslås bli bidragsmyndighet, vilket innebär att myndigheten ska ansvara för att utannonsera, pröva, meddela och följa upp bidraget. Socialstyrelsen föreslås få detta uppdrag med anledning av att myndigheten har lång erfarenhet av att hantera bidrag till regioner och kommuner. På myndigheten finns även kompetens om villkoren i hälso- och sjukvården och omsorgen om äldre personer. Ansökan om bidrag ska ha kommit in till myndigheten senast vid den tidpunkt myndigheten bestämmer.

I ansökan till Socialstyrelsen ska bl.a. syfte, målgrupp, tidsplan och tillvägagångssätt beskrivas och hur projektet förväntas bidra till ett mer hållbart arbetsliv. En ansökan om bidrag kan innefatta ett eller flera projekt hos utförare inom kommunen eller regionen. Ansökan ska också inkludera privata utförares projektidéer.

Eftersom regioner och kommuner är mottagare av bidraget, är det också de som ansöker om bidraget. Det innebär att en region eller kommun behöver samla in förslag till projekt från de verksamheter inom regionen och kommunen som omfattas av förslaget till statsbidrag för att sammanställa dem i en ansökan till Socialstyrelsen.

Av ansökan ska det framgå hur arbetsgivare och arbetstagar ska samverka i projektets olika faser. I ett beslut om statsbidrag ska det anges vilka kostnader bidrag lämnas för.

Enligt förslaget ska Socialstyrelsen ges möjlighet att prioritera mellan inkomna ansökningar om statsbidrag och ge företräde till de ansökningar som bäst bedöms uppfylla syftet med statsbidraget. Vid prioriteringen får intresset av en geografisk spridning över hela landet och en spridning mellan tätort och landsbygd beaktas.

Socialstyrelsen föreslås få ett bemyndigande att meddela verkställighetsföreskrifter till förordningen, exempelvis om sådant som rör ansökan, redovisning eller prioritering av ansökningar.

4.5 Redovisning

Förslag: En kommun eller region som har beviljas bidrag ska lämna en kortfattad ekonomisk redovisning till Socialstyrelsen av det beviljade statsbidraget och en sammanfattande redogörelse för hur det har använts. Tidpunkten för redovisningen ska framgå av beslutet. Redogörelsen ska även innehålla en sammanfattande bedömning av hur åtgärderna har förbättrat arbetssituationen för de anställda samt hur de kommer att tas om hand inom verksamheten efter att finansieringen från statsbidraget löper ut.

Socialstyrelsen ska senast den 30 september varje år lämna en samlad redovisning till regeringen av de statsbidrag som har betalats ut. Av redovisningen ska det framgå vilka kommuner och regioner som har fått statsbidrag och med hur stort belopp. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse av hur och till vilka typer av insatser bidrag har fördelats, samt vilka resultat som har uppnåtts. Socialstyrelsen ska vidare vart tredje år, med början 2024, tillsammans med den årliga redovisningen lämna regeringen en utvärdering av statsbidragets resultat i förhållande till dess syfte.

Skälen för förslaget: Mottagare av ett statsbidrag ska redovisa för Socialstyrelsen hur det har använts. Det ska vara dels en kortfattad ekonomisk redovisning, dels en sammanfattande redogörelse över hur bidraget har använts. Redovisningen behövs bland annat för att öka erfarenhetsutbytet av nya insatser som prövas för att förbättra ett hållbart arbetsliv för personal inom hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Det är också viktigt för Socialstyrelsen att få en ekonomisk uppföljning av bidragsanvändningen.

Regeringen behöver också få en redovisning av hur statsbidraget har använts. Det är av stor vikt att följa upp beviljade projekt så att erfarenheter kan spridas och goda exempel identifieras. Uppföljning av statsbidrag omfattas därför av Socialstyrelsens uppdrag. Socialstyrelsen ska senast den 30 september varje år lämna en samlad

redovisning till regeringen av de statsbidrag som har betalats ut enligt den nya förordningen. Av redovisningen ska det framgå vilka kommuner och regioner som har fått statsbidrag och med hur stort belopp. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse för hur och till vilka projektbidrag har fördelats. Eftersom statsbidraget syftar till att pröva nya eller vidareutvecklade arbetsmetoder, arbetssätt eller arbetsmodeller i projektform, ska Socialstyrelsen vart tredje år genomföra en utvärdering av satsningen i dess helhet för att möjliggöra spridning av goda exempel och erfarenheter.

4.6 Återbetalning och återkrav

Förslag: En kommun eller en region som har tagit emot statsbidrag är återbetalningsskyldig om

1. bidraget har beviljats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget helt eller delvis inte har använts eller inte har använts för de ändamål som det lämnats för,
3. bidragsmottagaren inte har lämnat en redovisning, eller
4. bidragsmottagaren inte har följt villkor i beslutet om bidrag.

Om mottagaren är återbetalningsskyldig, ska Socialstyrelsen besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl för det, får Socialstyrelsen besluta att helt eller delvis avstå från återkrav.

Skälen för förslaget: I förordningen föreslås bestämmelser om återbetalningsskyldighet och återkrav. Det bedöms som ändamålsenligt att bestämmelserna om återbetalning och återkrav utformas på ett liknande sätt som motsvarande bestämmelser i andra förordningar om statsbidrag.

I flertalet statsbidragsförordningar finns bestämmelser om återbetalningsskyldighet och återkrav av bidrag. Vanligen anges det i en bestämmelse under vilka förutsättningar mottagaren är återbetalningsskyldig och i nästa bestämmelse att beslutsmyndigheten helt eller delvis ska kräva tillbaka bidraget, om det inte finns särskilda skäl för att avstå från återkrav. Formuleringen särskilda skäl för att

avstå från återkrav ger beslutsmyndigheten utrymme att efterge återkrav. Särskilda skäl markerar att det i undantagsfall kan bli fråga om att helt eller delvis efterge ett återkrav. Beslutsmyndigheten får bedöma i enskilda fall om det finns omständigheter som kan anses utgöra särskilda skäl och som kan föranleda att efterge återkrav.

4.7 Överklagande

Förslag: Beslut om statsbidrag får inte överklagas.

Skälen för förslaget: Förslaget till statsbidrag innebär inte någon prövning av enskildas civila rättigheter. Därmed föreligger inte någon rätt att överklaga. Bidragets skönmässiga karaktär innebär också att värdet av en överprövning i domstol kan ifrågasättas. Beslut enligt förordningen bör mot denna bakgrund inte kunna överklagas.

4.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Förordningen träder i kraft den 1 juni 2021.
Socialstyrelsen ska lämna sin första redovisning till regeringen över utbetalda statsbidrag den 30 september 2022.

Skälen för förslaget: Förslaget är att bestämmelserna ska börja gälla den 1 juni 2021. Den nya förordningen bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juni 2021.

För att få ett fullgott underlag för Socialstyrelsens redovisning av hur statsbidraget har använts, ska Socialstyrelsens första redovisningstillfälle enligt 13 § första stycket vara den 30 september 2022.

5 Konsekvenser

5.1 Konsekvenser för personalen inom vård och omsorg

Förslagen i denna promemoria bedöms få positiva konsekvenser för personalen inom vård och omsorg.

Verksamheter inom hälso- och sjukvård och äldreomsorg erbjuds genom statsbidraget en möjlighet att pröva nya eller vidareutveckla befintliga arbetssätt som kan bidra till att skapa ett hållbart arbetsliv och därigenom öka vård- och omsorgsyrkenas attraktivitet och minska personalomsättningen, t.ex. hos vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor.

5.2 Konsekvenser för kommunerna och regionerna

Konsekvenser för kommunerna och regionerna infaller på olika nivåer, dels inom den verksamhetsnära ledningen, dels mer övergripande.

För den verksamhetsnära ledningen innebär förslaget att man ges en möjlighet att pröva nya eller vidareutveckla befintliga arbetssätt och arbetsmetoder tillsammans med personalen.

Ansökan om statsbidraget kan avse ett projekt som en kommun eller region ansvarar för. Det kan vara fråga om större projekt som involverar flera olika vård- och omsorgsinrättningar. Alternativt kan det sökas för en verksamhet för ett projekt som utformas för den enskilda verksamheten. Konsekvenser för huvudmännen förväntas förbättra arbetsmiljön inom verksamheterna och främja personalkontinuitet. De kommuner och regioner som väljer att ansöka kommer att behöva avsätta administrativa resurser för att inventera intresset hos verksamheter inom sina verksamhetsområden, såväl

privat utförda som egna verksamheter, formulera en projektansökan och administrera projektet under den tid som det pågår och lämna in årliga redovisningar. Regionerna och kommunerna kan emellertid genom statsbidraget få ersättning för projektledarkostnader och övrig administrativ hantering avseende projektet. En kommun eller region som ansöker om projektbidrag ska även ha en plan för hur projekt som lyckats väl ska kunna övergå i ordinarie verksamhet när projektfinansieringen upphör. Det kan, men behöver inte, innebära att kommunen eller regionen behöver avsätta egna resurser för tiden efter att projektet avslutats. Ett förändrat sätt att organisera arbetet behöver inte innebära merkostnader men det är viktigt att det finns en plan för fortlevnad när projektfinansieringen upphör i de fall projekten har varit lyckosamma.

5.3 Konsekvenser för företag

Förslaget i denna promemoria innebär att även privata utförare som har avtal med kommunen eller regionen för att bedriva äldreomsorg eller hälso- och sjukvård kan få del av statsbidraget för att genomföra projekt i syfte att främja ett hållbart arbetsliv. Privata utförare ska få möjlighet att presentera förslag till projekt som kommunen eller regionen kan ansöka om bidrag för hos Socialstyrelsen. Det innebär att förordningen gör det möjligt att skapa positiva effekter för personal anställd inom privata företag. Projekt som visar goda resultat kommer att kunna spridas och genomföras brett av verksamheter inom vård och omsorg oberoende av om verksamheten bedrivs i privat eller offentlig regi.

5.4 Konsekvenser för Socialstyrelsen

Förslaget i denna promemoria bedöms innebära både administrativa och ekonomiska konsekvenser för Socialstyrelsen. Myndigheten ska enligt förslaget pröva ansökningar och betala ut ersättning med start 2021. En del av Socialstyrelsens uppdrag blir även att genomföra uppföljningar och inhämta redovisningar från samtliga kommuner och regioner som beviljats projektstöd och sammanställa en årlig rapport till regeringen. I uppdraget ingår även att en utvärdering ska

göras av myndigheten vart tredje år och i samband med detta bör även resultaten och goda exempel spridas genom myndigheten.

Antalet ansökningar som myndigheten ska ta ställning till kan bli omfattande, då det potentiellt kan röra sig om ansökningar från landets samtliga 21 regioner och 290 kommuner. För detta arbete föreslås Socialstyrelsen erhålla 3–5 miljoner kronor årligen med start 2021. Medlen för myndighetens administration föreslås tas från avsatta medel för återhämtningsbonusen (prop. 2020/21:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.5 och 6.5).

5.5 Konsekvenser för jämställdheten

Kvinnor är överrepresenterade i vård- och omsorgsyrken. I dessa verksamheter är också sjukfrånvaron hög bland både kvinnor och män. Kvinnor har också generellt sett högre sjukfrånvaro än vad män har. Syftet med förslaget är att bidra till att främja ett hållbart arbetsliv bedöms därför kunna bidra till positiva konsekvenser för jämställdheten genom att minska skillnaderna mellan kvinnors och mäns sjukfrånvaro, till en mer jämställd hälsa och ett mer jämställt arbetsliv.